

Okoliczności powstania i losy Medizinische Akademie Danzig (MAD) w latach 1935-1945 – biografie profesorów (cz. 3)

BÜNGELER Walter (1900-1987) – profesor zwyczajny, lekarz patolog. Urodził się 30 grudnia 1900 r. w Niedermendig/Rheinland; katolik. Studiował medycynę w Rostoku, Frankfurtu/M. i w Bonn, gdzie w 1924 r. uzyskał doktorat. W latach 1925-1935 był najpierw asystentem, a potem starszym lekarzem (Oberarzt) Instytutu Patologii we Frankfurcie/M., gdzie 14 marca 1928 r. habilitował się (*Tierexperimentelle und zell-physiologische Untersuchungen zur Frage der allgemeinen Geschwulstpre disposition*), został tam docentem prywatnym i w 1934 r. profesorem pozaplanowym. W tym samym roku przybył do Gdańska i jako profesor zwyczajny przejął prowadzenie Instytutu Patologii Szpitala Miejskiego. Był pierwszym dziekanem powstałej w 1935 r. Akademii Medycyny Praktycznej w Gdańsku^{1, 2, 3, 4, 5, 6}. W 1936 r. udał się do Sao Paulo w Brazylii, gdzie został profesorem patologii i kierownikiem Instytutu Trądu w Escola Paulista de Medicina. Za prace nad białaczką otrzymał w latach 1932, 1933 i 1934 w Londynie nagrodę „Lady-Tatta-Memorial Foundation”. 1 sierpnia 1942 r., jako profesor zwyczajny, został dyrektorem Instytutu Patologii Uniwersytetu w Kilonii⁷, gdzie pracował do 1956 r. zajmując się m.in. problemem guzów rozrostowych. W 1956 r. objął prowadzenie Instytutu Patologii Ogólnej i Anatomii Patologicznej Uniwersytetu w Monachium. Był sekretarzem generalnym i członkiem honorowym Deutscher Krebsgesellschaft. Za wybitne zasługi naukowe otrzymał w 1986 r. Rudolf-Virchow-Medaille. Zmarł 1 stycznia 1987 r. w Monachium.

BÜTTNER Georg (1891-1951) – Wilhelm Oskar, profesor pozaplanowy, lekarz chirurg. Urodził się 1 maja 1891 r. we wsi Guscht (obecnie Goszczanowo) koło Friedeberg (Strzelce Krajeńskie), syn rolnika Emila Büttnera i Elise z d. Rauscherte (ewangelicy). Świadectwo maturalne uzyskał w Landsberg a.d. Warthe (Gorzów Wielkopolski). W 1911 r. rozpoczął studia medyczne w Jenie, które kontynuował w Getyndze, Berlinie i Kilonii. Jako ochotnik brał udział w I wojnie światowej. Został odznaczony Krzyżem Żelaznym II klasy. W 1916 r., po uzyskaniu dyplomu lekarskiego w Kilonii, rozpoczął pracę w Oddziale Chorób Wewnętrznych tamtejszego szpitala. Na początku lat dwudziestych przybył do Gdańska, gdzie w 1925 r. został starszym lekarzem (Oberarzt) Oddziału Chorób Wewnętrznych Szpitala

la Miejskiego. Po odbyciu praktyki u słynnego profesora Ferdynanda Sauerbrucha w Klinice Chirurgii Charite w Berlinie, zafascynowany chirurgią, rozpoczął pracę w Oddziale Chirurgii Szpitala Miejskiego w Gdańsku pod kierownictwem prof. Klose. W 1931 r. po uzyskaniu specjalizacji z chirurgii, został ordynatorem Oddziału Chirurgicznego ewangelickiego Szpitala Diakonisek w Gdańsku przy Neugarten (dzisiaj ul. Nowe Ogrody). W 1934 r. ożenił się z Elisabeth Pintschovius, rodem z Grudziądza. W małżeństwie tym urodziło się dwoje dzieci, córka i syn Hans-Georg⁸. Büttner habilitował się zaocznie w 1936 r. w Królewcu. Od lipca 1939 r. był pozaplanowym profesorem Medizinische Akademie Danzig^{1, 2, 3, 4}. W początkach 1945 r. kierowany przez niego Oddział został ewakuowany drogą lądową do Halberstädt. Pracując w lazarecie marynarki wojennej w Heiligenhafen/Schleswig-Holstein dostał się do niewoli brytyjskiej. Po zwolnieniu pełnił zastępstwa lekarskie w Olpe/Sauerland i w Burgsteinfurt/Westfalen. W 1950 r. został ordynatorem Oddziału Chirurgii w Szpitalu Miejskim w Velbert/Rheinland, ale już 17 sierpnia 1951 r. zmarł w szpitalu w Monachium z powodu raka płuc i prawdopodobnie także zawału serca⁸.

Georg Büttner był od 1933 r. członkiem SS w randze SS-Obersturmführera (Oberleutnant) i od 1936 r. członkiem NSDAP oraz NS-Ärztbundes. W okresie wojny pełnił w Gdańsku funkcję doradcy ds. chirurgii 20 korpusu armii niemieckiej.

FEYRTER Friedrich (1895-1973) – profesor zwyczajny, lekarz patolog. Urodził się 2 czerwca 1895 r. w Wiedniu, syn urzędnika Johanna Feyrtera. Świadectwo maturalne i dyplom lekarza medycyny uzyskał w swoim rodzinnym mieście. Żonaty z Josefina z d. von Kirchroth-Kirchsfeld. W latach 1919-1921 pracował jako demonstrator w Instytucie Histologii Uniwersytetu w Wiedniu. Doktoryzował się w 1921 r. W dalszych latach był prosektorem w Oddziale Patologii w wiedeńskim Wilhelminen Hospital. W 1931 r. rozpoczął pracę w Instytucie Anatomii Patologicznej w Wiedniu, gdzie w 1935 r. habilitował się i został docentem prywatnym. Rok później przeniósł się Feyrter do Wrocławia, gdzie mianowano go profesorem nadzwyczajnym patologii. W 1936 r. przybył do Gdańska, gdzie został dyrektorem i w 1939 r. profesorem zwyczajnym Instytutu Patologii^{2, 3, 6}. W latach 1941-1946 pełnił obowiązki profesora zwyczajnego i dyrektora Instytutu Anatomii Patologicznej w Graz/Austria. Od 1947 r. był prosektorem w Hanusch-Krankenhaus w Wiedniu. W 1951 r. został, jako profesor zwyczajny, dyrektorem Instytutu Patologii Uniwersytetu w Getyndze. W 1959 r. przeszedł na emeryturę i powrócił do Wiednia, gdzie nadal pracował naukowo. Prof. Feyrter był wybitnym specjalistą w zakresie

badania nad hormonalną regulacją przemiany materii i jest uważany za twórcę nowoczesnej neuroendokrynologii. Prowadził liczne nowatorskie badania nad nowotworami złośliwymi. Zmarł 2 grudnia 1973 r. w Bad Fischau-Brunn koło Wiednia. Członek NSDAP od 1938 r.

FUCHS Hans (1873-1942) – profesor zwyczajny, ginekolog. Urodził się 11 sierpnia 1873 r. w Berlinie, syn profesora muzyki Karla Fuchsa. Gimnazium Humanistyczne ukończył w Gdańsku. Medycynę studiował we Wrocławiu, Freiburgu i Berlinie. W 1896 r. doktoryzował się i w 1897 r. uzyskał prawo wykonywania zawodu lekarskiego w Würzburgu. W 1898 r. otrzymał etat asystenta Kliniki Chorób Kobiectw w Kilonii, gdzie przez 5 lat szkolił się pod kierunkiem prof. Richarda Werth'a. Po ślubie z jego córką w 1905 r. (w małżeństwie tym urodziło się pięcioro dzieci), przeniósł się do Gdańska, gdzie prowadził gabinet prywatny połączony z małą kliniką ginekologiczną przy Vorständische Graben nr 39/40 (dzisiaj Podwale Przedmiejskie). Okres I wojny światowej spędził jako lekarz, głównie na froncie wschodnim. Od 1924 r. był presem Towarzystwa Lekarskiego w Gdańsku. W 1929 r. objął stanowisko ordynatora Państwowej Kliniki Chorób Kobiectw w Gdańsku, którą prowadził do 1939 r.^{1, 2, 3, 9}. W 1930 r. był przewodniczącym Północnoniemieckiego Towarzystwa Ginekologicznego, którego członkiem honorowym został w 1936 r. W 1933 r. został członkiem Prezydium Niemieckiego Towarzystwa Ginekologicznego, którego prezydentem wybrano go w 1937 r. W latach 1934/1935 r. był współorganizatorem Akademii Medycyny Praktycznej w Gdańsku, gdzie mianowano go profesorem zwyczajnym. Za zasługi dla miasta otrzymał order „Kreuz von Danzig”¹⁵. Pod koniec 1939 r. przeniósł się Fuchs do Poznania, a jego następcą w Gdańsku został dotychczasowy starszy lekarz (Oberarzt) Kliniki prof. Joachim Granzow. Zmarł 28 października 1942 r. w Poznaniu.

GRANZOW Joachim (1898-1979) – profesor zwyczajny, ginekolog. Urodził się 14 sierpnia 1898 r. w Baersdorf k. Liegnitz (Legnica) na Śląsku. Był synem ewangelickiego pastora. W latach 1916-1918 brał udział w I wojnie światowej. Studia medyczne (1919-1923) odbył we Wrocławiu. Tam też uzyskał w 1924 r. tytuł doktora medycyny i w 1929 r. habilitował się. Następnie przybył do Gdańska, gdzie został starszym lekarzem (Oberarzt) Kliniki Chorób Kobiectw. W 1934 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego Akademii Medycyny Praktycznej w Gdańsku. W latach 1939-1944 (po odejściu prof. H. Fuchsa do Poznania), już jako profesor zwyczajny, był Granzow dyrektorem Kliniki Chorób Kobiectw MAD^{1, 2, 3, 9}. Jego następcą został w 1944 r. prof. Konrad Tietze. Po zakończeniu wojny, w 1946 r. był Granzow lekarzem obozowym w Altengrabow/Sachsen-Anwalt. W 1947 r. pracował w Urzędzie Zdrowia w Torgau/ Sachsen. Od 1949 r. był lekarzem Miejskiej Polikliniki w Torgau. W 1952 r. został ordynatorem Oddziału Położnictwa i Chorób Kobiectw Szpitala Górniczego Firmy „Wismut AG” w Erlabrunn, gdzie odznaczono go NRD-owskim orderem „Zasłużony Lekarz

Narodu” („Verdienter Arzt des Volkes”). Od 1954 r. prowadził dodatkowo Oddział Chorób Kobiectw w Oberschlema. W latach 1955-1956, po aresztowaniu przez Urząd Bezpieczeństwa NRD, pracował jako lekarz więzienny w Zwickau i Meusdorf koło Lipska. W 1958 r., wysiedlony z NRD, zamieszkał w Bonn. Zmarł 27 grudnia 1979 r. W 2006 r. opublikowane zostały jego wspomnienia z pobytu w więzieniu¹⁰.

GROSSMANN Erich (1902-1948)

– profesor honorowy i zwyczajny ds. higieny rasowej. Urodził się 30 stycznia 1902 r. w Gdańsku jako syn pruskiego podoficera. Nauki szkolne pobierał w rodzinnym mieście, gdzie otrzymał świadectwo maturalne. Studia medyczne ukończył w Würzburgu, gdzie w 1925 r. uzyskał tytuł doktora medycyny. Kształcił się w zakresie higieny,

medycyny socjalnej i chorób kobiecych, wybierając potem karierę urzędniczą. Został rządowym radcą medycznym (Oberregierungs-Medizinalrat). W nowo utworzonej Akademii Medycyny Praktycznej w Gdańsku prowadził początkowo wykłady z ginekologii¹. W 1936 r. został senatorem, przejmując po Klucku prowadzenie Wydziału Spraw Zdrowotnych i Polityki Ludnościowej (Abteilung für Gesundheitswesen und Bevölkerungspolitik) gdańskiego Senatu. Od 1937 r. prowadził wykłady z nauki o dziedziczności i tzw. higieny rasowej^{1, 2, 4, 11} oraz pełnił stanowisko dyrektora Akademii Medycyny Praktycznej w Gdańsku. W 1940 r. mianowano Grossmana rektorem Medizinische Akademie Danzig (MAD). Był też kierownikiem Urzędu Rasowo-Politycznego Okręgu Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie (Reichgau Danzig-Westpreußen) i lekarzem osobistym Gauleitera NSDAP w Gdańsku Alberta Forstera. W 1941 r. został dyrektorem utworzonego przez siebie w MAD, Instytutu ds. Biologii Dziedziczenia i Higieny Rasowej (Institut für Erbbologie und Rassenhygiene), który mieścił się przy Wallgasse 14 b (obecnie ul. Wałowa). 27 marca 1945 r., krótko przed zajęciem Gdańska przez Rosjan, przepłynął Grossmann wraz z Forsterem statkiem „Zoppot” z Sobieszewa na Hel, a stamtąd 4 maja, obaj dotarli statkiem rybackim z Helu do Gromitz koło Lubeki, gdzie zastał ich koniec wojny. Grossmann zmarł śmiercią samobójczą 14 grudnia 1948 r. w brytyjskim obozie dla internowanych Niemców w Oerbke, na krótko przed planowanym przekazaniem go władzom polskim. Był członkiem NSDAP¹² i NS-Ärztbund, SS-Oberführer (Oberst). Odpowiedzialny za wymordowanie tysięcy Polaków, Kaszubów i Niemców oraz eutanazję chorych psychicznie różnych narodowości na Pomorzu Gdańskim.

HELMBOLD Rudolf (1869-1954) – profesor nadzwyczajny, okulista. Urodził się 11 marca 1869 r. w Unterneubrunn/Thüringen. W latach 1893-1896 kształcił się w zakresie okulistyki w Królewcu (Königsberg) i Halle/a.d. Saale. Do Gdańska przybył w 1896 r. i zamieszkał przy Holzmarkt 15-16 (Targ Drzewny). Prowadził prywatną Klinikę Okulistyczną Am

Olivaer Tor 1-3 (Brama Oliwska). Habilitował się w Getyndze. W 1935 r. został docentem i dyrektorem Kliniki Okulistycznej Akademii Medycyny Praktycznej w Gdańsku. Nominację na profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1937 r. w Gdańsku^{1,2,4}, gdzie pracował do 68 roku życia. Jego następcą był w latach 1943-1945 prof. Walter Rauh. Helmbold interesował się m.in. zagadnieniami widzenia kolorów i leczenia chronicznego *conjunktivitis trachomatosa*, był autorem licznych publikacji¹³. Zmarł w 1954 r. w Römhild/Thüringen

KAUFFMANN Franz (1888-1945) – profesor zwyczajny, psychiatra. Urodził się 17 maja 1889 r. w Sopocie. Doktoryzował się w 1913 r. w Gryfii (Greifswald). Aprobację lekarską uzyskał w 1914 r. Był ordynatorem Oddziału Chorób Nerwowych Szpitala Miejskiego w Gdańsku, potem w latach 1935-1945, dyrektorem Kliniki Psychiatrycznej Akademii Medycyny Praktycznej, a następnie Medyzynische Akademie Danzig (MAD)^{1, 2, 4, 11, 14, 15} i jednocześnie kierownikiem Oddziału Chorób Psychiczych „Silberhammer” (Srebrzysko) w Gdańsku-Brętowie. Za jego urzędowania, w 1941 r., większość psychicznie chorych z „Silberhammer” wywieziono z Gdańska do Saksonii, gdzie zostali zamordowani w ramach programu eutanazji. W opuszczonych budynkach znalazła w 1942 r. miejsce nowo powstała

Klinika Ortopedii, której organizację i prowadzenie powierzono prof. Hermannowi Watermannowi, przybyłemu z Fromborka (Frauenburg/ Ostpreußen). Kauffmann pozostał do końca w Gdańsku, gdzie 15 czerwca 1945 r. popełnił samobójstwo. Pochowany został w pobliżu swojej Kliniki.

dr Michał Grabowski

Piśmiennictwo:

1. Grabowski von, M.T.W., *Ärzte und medizinische Versorgung in Danzig in den Jahren 1920-1945*, Westpreußen-Jahrbuch, Münster, 2012, 62, 111-134.
2. Watermann R., *Medizinische Akademie Danzig*, Jahrbuch der Albertus-Universität zu Königsberg/Preußen, Verl. Duncker & Humblot, Berlin-München, 1971, 21, 36-69.
3. Kürschners Deutscher Gelehrten – Kalender, Verl. W. de Gruyter, Berlin, 1961. (Albers H. – s.11; Albrecht H. – s. 13; Ammon R. – s. 24; Bohn H. – s. 180; Büngeler W. – s. 248; Feyrter F. – s. 432; Klose H. – s. 1000; Koll

W. – s.1044; du Mont H. – s.1373; Nast O. – s.1422; Rauh W. – s. 1612; Schenck P. – s. 1767; Schmidt Herbert – s. 1810; Schmidt Otto – s. 1815; Schultz W. – s. 1886; Spanner R. – s. 1973; Terbrüggen A. – s. 2081; Thauer R. – s. 2086; Tietze K. – s. 2104).

4. Scholz H., Schoeder P., *Ärzte in Ost- und Westpreußen. Leben und Leistung seit dem 18. Jahrhundert. Medizinische Akademie Danzig. Ostdeutsche Bei-träge*. Aus dem Göttinger Arbeitskreis, Verl. Holzner, Würzburg, 1970, s. 115-121, (Ammon R. – s. 20-21).

5. Deutsches Ärzteblatt, *Geburtstage, Prof. W. Büngeler*, 15.01.1986, 83, 3, 135.

6. Deutsche Biographische Enzyklopädie (DBE), Bd. 3, Verl. K.G. Saur, München, 2006. (Feyrter F. – s. 299).

7. Volbehf F., R. Weyl, Professoren und Dozenten der Christian-Albrecht-s-Universität zu Kiel 1665-1954, Bd. 7, Verl. Univ. Kiel, Hirt, Kiel, 1956.

8. Büttner H.-G. (syn prof. Georga Büttnera), *pisemne informacije*, Berlin, 30.06.2011 (w posiadaniu autora).

9. Schmidt H., *Medizinische Akademie Danzig. Lehrkörperverzeichnis, Personalverzeichnis*, Hamburg, 1949.

10. Granzow J., Suckut S., *Die Löwengrube. Als Arzt in DDR-Haftanstalten Mitte der fünfziger Jahre. Ein Erlebnisbericht*. Verl. Deutsche Nationalbibliothek, Berlin, 2006.

11. Inwentarz „Medizinische Akademie in Danzig 1935-1945”, Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Gdańsku, nr zespołu: 1230 (Albrecht H. – teczka 10/1230/0/8; Bohn H. – 10/1230/0/10; Großmann E. – 10/1230/0/18; Kauffmann F. – 10/1230/0/26; Klose H. – 10/1230/0/28; Koll W. – 10/1230/29; Meyer H. – 10/1230/0/37-38-39; du Mont H. – 10/1230/0/40-41-42; Möbius F. – 10/1230/0/43; Nast O. – 10/1230/0/46).

12. Klee E., *Das Personal Lexikon zum Deitten Reich. Wer war was vor und nach 1945*, Edition Kramer, Verl. Fischer, Frankfurt/M., 2003 (Albers H. – s.11, Ammon R. – s. 16, Großmann E. – s. 204; Kluck H. – s.

13. Kürschners Deutscher Gelehrten-Kalender 1950, Verl. W. de Gruyter, Berlin 1950 (Helmbold R. – s. 761).

14. Kreuter Alma, *Deutschsprachige Neurologen und Psychiater*, Ein biographisch-bibliographisches Lexikon von dem Verlauffern bis zum Mitte des 20. Jahrhunderts, Verl. W. de Gruyter, 1995 (Kauffmann F. – s. 699).

15. Bilikiewicz A., Bilikiewicz M., *Jubileusz Akademii Medycznej w Gdańsku. 60 czy 70 lat Akademii Medycznej w Gdańsku*. Gazeta AMG, kwiecień 2005 r.

Dr Michał Grabowski jest absolwentem Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Gdańsku z 1967 r. Po studiach przez szereg lat pracował i specjalizował się w Klinice Ortopedii AMG. Od wielu lat mieszka w Niemczech. Niniejszy artykuł, który został opublikowany w *Archiwum Historii Medycyny i Filozofii* (2015, t. 78, s. 57-74), przedrukujemy za zgodą Redakcji.

List do Redakcji

Z zainteresowaniem przeczytałem przedrukowany z *Archiwum Historii Medycyny i Filozofii* artykuł Michała Grabowskiego na temat poprzedniczki naszej Uczelni – Medyzynische Akademie Danzig. Pozwolę sobie na sprostowanie opinii jakoby do niedawna ściśle rozgraniczono niemiecki i polski okres istnienia Akademii. Powodem tego były *względy natury politycznej, emocjonalnej i w gruncie rzeczy szowinistycznej* (sic! – jestem ciekawy skąd pochodzi ten cytat?). *Od początku XXI wieku zarysowuje się tendencja do historycznie wspólnego ponadnarodowego traktowania dziejów tej uczelni*. Autor powołuje się na artykuł prof. Mariusza Żydowo (*Gazeta AMG*, 4/2005 r.). Można wyrazić uznanie dla absolwenta naszej Uczelni, że znana mu jest publikacja z miesięcznika szkoły, którą ukończył, ale należałoby też sięgnąć do wcześniejszych numerów gdzie znajdują się takie publikacje:

• Imieliński B.L. – *Czym była w istocie i jaki kształt organizacyjny miała poprzedniczka naszej Uczelni Medyzynische Akademie in Danzig (MAD)*.

(*Gazeta AMG*, 1995, 5, 11(59), s. 10-12). Artykuł zawiera m.in. szczegółowy plan studiów, informator i wykaz zajęć w semestrze zimowym 1944 r., w rzeczywistości stanowiący program nauczania na V roku studiów – wyd. A. W. Kaufmann, Danzig, nakład 1000.

• Imieliński B.L. – *Tradycja nasza czy nie nasza? Sylwetki niektórych lekarzy i naukowców niemieckich, związanych w okresie międzywojennym z obecnymi szpitalami klinicznymi Akademii Medycznej* (*Gazeta AMG*, 1996, 6, 3(63), s. 18-20). Wymienieni w tym artykule byli m.in. lekarze: Adolf Wallenberg, August Terbrueggen, Herman Stahr, Walter Buengeler (fotografia), Friedrich Feyrter, Helmuth Kluck (senator, prof. higieny rasowej – bez habilitacji), chirurg Heinrich Klose (fotografia).

Tyle sprawiedliwości trzeba oddać publikacjom z XX wieku.

prof. Brunon L. Imieliński,
em. kierownik Katedry i Kliniki Neurochirurgii,
b. redaktor naczelny *Gazety AMG*

Komentarz Autora

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

Uprzejmie dziękuję za Pański *List do Redakcji*, który otrzymałem za pośrednictwem prof. Wiesława Makarewicza, dotyczący mojej publikacji *Biografie profesorów Medizinische Akademie Danzig (MAD) 1935-1945* opublikowanej w *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny* (2015, 78, s. 57-74) i przedrukowywanej obecnie w *Gazecie AMG*.

List Pana Profesora jest pierwszym pisemnym odzewem na treść mojego artykułu, jaki dotarł do mnie z Polski, za co jestem Panu bardzo wdzięczny. Na ogół cierpię raczej na niedosyt podobnych reakcji i brak większego zainteresowania polskich kolegów tematyką historii medycyny. Pomijam tu oczywiście takich znawców przedmiotu jak prof. Z. Machaliński, prof. A. Szarszewski, prof. W. Makarewicz, dr M. Bukowski i kilku innych, z którymi pozostaję w kontakcie. Na moje historyczne pytania skierowane do kilku współczesnych kierowników klinik i zakładów AMG i Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego albo nie otrzymałem żadnej odpowiedzi, albo m.in. usłyszałem szczerze wyznanie, że losy niemieckich poprzedników z MAD są im całkowicie niezna-
ne i w gruncie rzeczy mało ich obchodzą.

Od lat staram się zgłębić wszystkie możliwe, polskie i niemieckie źródła dotyczące historii medycyny w Gdańsku do 1945 r. Nie zawsze jest to łatwe, dokumenty poginęły, ludzie odeszli z tego świata. Pisząc artykuł o profesorach MAD nie tylko dokonałem kwerendy licznych polskich i niemieckich archiwów, ale dotarłem także do wielu rodzin byłych gdańskich lekarzy i naukowców. Nie wszyscy moi niemieccy rozmówcy mogli lub chcieli, z różnych zresztą powodów, udzielić mi zadawalających informacji. Moja praca obejmuje losy 32 byłych profesorów MAD, zawiera wiele niepublikowanych przedtem faktów i jest pierwszą chyba całościową publikacją na ten temat. Pomimo tego, jestem świadomy sytuacji, że wiele informacji pozostaje jeszcze do odkrycia i weryfikacji. Poszukuję ich nadal i jestem bardzo wdzięczny za każdą udzieloną mi wiadomość czy uwagę. Staram się pisać możliwie obiektywną prawdę i korygować zauważone w literaturze przedmiotu błędy czy też zafałszowania. Nie oznacza to oczywiście, że jestem od nich wolny, niektóre popełniam nieświadomie. Przynajmniej z tego powodu, w imię naukowej prawdy i osobistej rzetelności, cieszę się z każdej pochodzącej z zewnątrz analizy i krytyki moich tekstów.

Ustosunkowując się do uwag Pana Profesora, chętnie wyjaśniam, że mój cytat o *względach natury politycznej, emocjonalnej i w gruncie rzeczy szowinistycznej*, jak i sugestia o dotychczasowym rozgraniczaniu polskiego i niemieckiego okresu istnienia Akademii pochodzą głównie z artykułu A. i M. Bilikiewiczów pt. *Jubileusz Akademii Medycznej w Gdańsku. 60 czy 70 lat Akademii Medycznej w Gdańsku*, opublikowanego podobnie jak artykuł p. prof. M. Żydowo w kwietniu 2005 r. w *Gazecie AMG*; (w oryginale mojej pracy nr 39 wykazu piśmiennictwa). W tymże samym artykule Bilikiewiczowie powołują się m.in. na publikację Pana Profesora Czym była w istocie i jaki kształt organiza-

cyjny miała poprzedniczka naszej Uczelni Medizinische Akademie in Danzig (MAD) ogłoszona drukiem w majowym numerze 1995 r. *Gazety AMG*. Z tego powodu nie zacytowałem jej osobno, za co przepraszam.

Artykuł Pana Profesora *Tradycja nasza czy nie nasza? Sylwetki niektórych lekarzy i naukowców niemieckich związanych w okresie międzywojennym z obecnymi szpitalami klinicznymi Akademii Medycznej*, opublikowany w 1996 r. w *Gazecie AMG*, nie był mi niestety dostępny, więc nie mogłem się na niego powoływać, czego bardzo żałuję i co byłoby dla mnie niewątpliwie bardzo przydatne. Pozwólę sobie zauważyć, że także Pan Profesor nie wziął pod uwagę mojej niemieckiej publikacji *Zur Geschichte der Medizin, der Orthopädie und der Medizinischen Akademie in Danzig/Gdańsk* z 1995 r., której odbitki przekazałem Józefie de Laval w Bibliotece Głównej AMG i która figurowała w tamtejszym wykazie. Nie mam o to oczywiście żadnego żalu. Każdy autor ma prawo swobodnego dobierania sobie piśmiennictwa. Nie było nigdy moim zamiarem przemilczanie publikacyjnego dorobku kogokolwiek. Wręcz przeciwnie, bardzo chętnie cytuję zawsze polskich autorów w moich obcojęzycznych publikacjach. Jestem również bardzo zainteresowany wszystkimi medyczno-historycznymi pracami Pana Profesora. Jedną z nich o *Polskim Wydziale Lekarskim na Uniwersytecie w Edynburgu w okresie II wojny światowej* miałem *nota bene* przyjemność przeczytać już przed około 17 laty.

W 1980 r., już jako adiunkt Kliniki Ortopedii AMG, wyjechałem do RFN na dwuletnie stypendium naukowe Fundacji Alexandra von Humboldta. W styczniu 1982 r., w okresie stanu wojennego, pozostałem tam na stałe otrzymując etat naukowy w Klinice Chirurgii Ortopedycznej Uniwersytetu Landu Saary w Homburgu. W 2008 r. przeszedłem na emeryturę i znalazłem wreszcie czas na moje zainteresowania medyczno-historyczne. Mój ponowny bliższy kontakt z Gdańskim Uniwersytetem Medycznym i jego wydawnictwami zawdzięczam od 2015 r. przede wszystkim uprzejmości prof. W. Makarewicza, za co jestem mu bardzo wdzięczny.

Z poważaniem i pozdrowieniami,

dr n. med. Michał T.W. Grabowski,
em. specjalista chirurgii urazowo-ortopedycznej
Gleiszellen/Pfalz, Schulstrasse 11, Niemcy

Od Redakcji

Bardzo przepraszam Autora i Czytelników za pominięcie podczas przygotowywania tekstu do druku odnośnika do publikacji: Bilikiewicz A., M. Bilikiewicz, *Jubileusz Akademii Medycznej w Gdańsku. 60 czy 70 lat Akademii Medycznej w Gdańsku; Gazeta AMG*, kwiecień 2005 r., jako źródła cytowanego zdania o *względach natury politycznej...* Jest to mój błąd jako redaktora, który powstał podczas przygotowywania do przedruku w kilku częściach artykułu, którego znaczna objętość przekraczała możliwość zamieszczenia go w *Gazecie AMG* w całości.

prof. Wiesław Makarewicz